

Op zoek naar wielewaal en wespendif

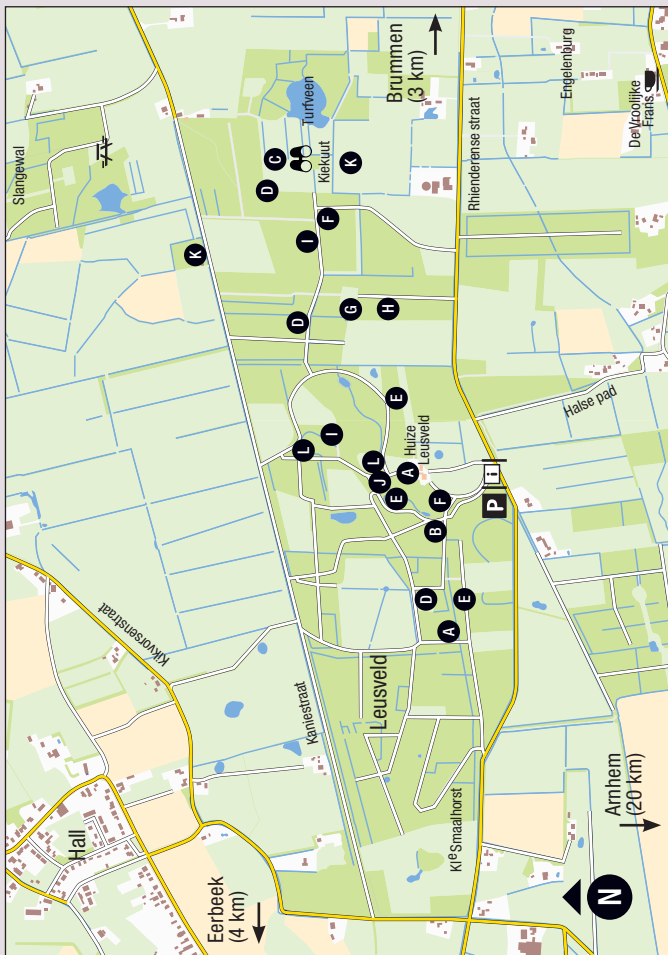
Vogels van landgoed Leusveld

LEGENDA

- bos
- grasland
- agrarisch
- rivieren/plassen
- bebouwing
- regionale weg
- onverharde weg
- parkeerplaats
- informatiepaneel
- picknickplaats
- horeca
- vogelobservatiepunt

G Matkopp

A Bosuil

B Holenduif

C Kiekkuut:

Blauwe reiger, kleine karakter, doadaars, grote zilverreiger, ijsvogel

I Fluitr

D Boompieper

E Goudhaan

F Grauwe vliegenvanger

H Wielewaal (niet voor het publiek toegankelijk, maar de roep is goed te horen vanaf het pad)

J Vijf spechten

K Geelgors

L Appelvink

HOE KOM IK ER?

Auto: Parkeren bij huis, Leusveld, Rhienderensestraat te Brummen.

Trein: Vanaf de NS-stations Brummen en Zutphen loopt het Hanzeledenpad naar landgoed Leusveld. Deze langeafstands-wandelaroute komt ook langs landgoed Voorstonden.

Op zoek naar wielewaal en wespendif

Vogels van landgoed Leusveld

Op de overgang van Veluwe naar IJsselvallei ligt landgoed Leusveld. Natuurmonumenten heeft dit mooie gebied tussen Dieren en Zutphen in beheer. Je vindt er allerlei soorten natuur: oud gemengd bos, kruidenrijk grasland en moerasbos met open water.

Gevarieerde natuur betekent veel vogels. Zwarte specht **1**, koekoek, boompieper, tuinfluiter en wielewaal laten zich horen en met wat geluk kun je ze ook zien. Roofvogels zoals de wespendif en de havik broeden in de omgeving.

Benieuwd? Pak je verrekijker en wandel mee langs de vogelhotspots op het kaartje. Wij laten je zien welke vogels je kunt tegenkomen in het bos, langs het veld en bij vogelobservatiepunt de Kiekkuut. Veel vogelkijkplezier!

Vogels in het bos

Fluiter 2

De fluiter is verwant aan tjiptjaf en fitis, maar kleurrijker met Citroengeel op keel en borst en een spierwitte buik. Valt vooral op door de zang die klinkt als een stuitend pingpongballetje. Te zien in loofbos of gemengd bos met een onderlaag van boompjes of struiken. Zingt meestal in de onderlaag en is niet schuw. De fluiter broedt hier niet jaarlijks.

Wielewaal 3

Het mannetje wielewaal is opvallend geel-zwart, maar laat zich niet snel spotten in de dichte boomkruinen. De zang van de wielewaal is veelbezongen; 'dudeljoo klinkt zijn lied'. Leeft vooral in vochtig, hoogopgaand loofbos. Op landgoed Leusveld in het populierenbosje (niet toegankelijk) en de broekbossen rond het Turfveen.

Boomklever 4

De boomklever klimt omhoog en omlaag langs takken en stammen alsof hij eraan vastgekleefd zit. Actief en luidruchtig, zijn luide roepen dragen ver in het bos. Alleseter, hakt met zijn sterke snavel zaden en noten open. Volksnaam: blauwspecht.

Boomkruiper 5

Vogeltje dat goed gecamoufleerd tegen de boomstam naar boven kruipt. Zoekt insecten in kiertjes in de bast. Zijn zang klinkt ijl en hoog. Volksnamen: grijs houtspechtje en boommuus.

Grauwe vliegenvanger 6

Typisch 'kbv-tje', onopvallend klein bruin vogeltje. De zang is niet meer dan een kort *tzjii*, maar het gedrag is gelukkig onmiskenbaar. Zit op uitkijkpost en maakt snelle duikvluchten om vliegen en andere insecten te vangen. Houdt van oude loofbossen met open plekken.

Matkop 7 en glanskop 8

Matkop en glanskop zijn dubbelgangers. De zang helpt het best bij de herkenning van deze meesjes. De matkop heeft een voorkeur voor vochtig, middeloud bos, zoals de elzenbroekbossen op landgoed Leusveld. De glanskop zie je vaker in oudere bossen en parken.

FLUIT DAAR EEN TUIJKOP OF ZWARTFLUITER?

Zwartkop 9 en tuinfluiter 10 lijken niet op elkaar, maar de zang is gemakkelijk te verwarren. Wie het verschil niet goed hoort, kan hier oefenen. De tuinfluiter klinkt als een snelle merel met gelijkmatige, voortkabbelende zang. De zwartkop zingt met heldere uithalen en fluit meestal ongestoord door als je langsloopt. De zwartkop is hier in de meerderheid: kans van vier op een dat je naar een zwartkop luistert.

Middelste bonte specht 11

Vijf spechtensorten leven op landgoed Leusveld. Bekend zijn de grote en kleine bonte specht, groene en zwarte specht. De middelste bonte specht is een nieuwkomer. Vanuit Limburg en Duitsland verspreidt hij zich over Zuidoost-Nederland. De middelste bonte specht leeft net als de zwarte specht in oud bos met dood staand hout.

HOOR WIE KLOPT DAAR ...

De middelste bonte specht en groene specht roffelen zelden. De zwarte specht roffelt luid en zwaar (machinegeweersalvo), de grote bonte specht roffelt snel en kort, de kleine bonte licht en regelmatig (naamachinetje).

Goudhaan 12

Kleinste vogeltje van Europa. Meet 9 cm van snavelpunt tot staartpunt en weegt 5 gram. Leeft boven in naaldbomen maar zingt veel en valt daardoor toch op. Helaas zijn de hoge tonen voor veel oudere mensen niet goed meer te horen. Goudhaantjes kun je van dichtbij bekijken als ze lager bij de grond voedsel zoeken.

Holenduif 13

Kleine versie van de houtduif, zonder witte nekvlek. Een holenbroeder, zoals de naam al zegt. Gebruikt vaak een oud hol van de zwarte specht om in te broeden. Zang is een gedempt, laag *hoe-oe*.

Appelvink 14

Grote vink met forse snavel waarmee hij zelfs kersenpitten kan kraken. Volksnaam: kersenvink. Zijn snavel is in de zomer zilvergrijs en in de winter beige. Behoedzaam, leeft verborgen in de boomtoppen. Het roepje is een scherp, metalig *piks*. In de golvende vlucht vallen de witte banen op de ondervleugels op.

Goudvink 15

Stevige vink met gitzwarte snavel en mooie kleuren; het mannetje in warm oranje-rood en het vrouwtje in zacht beigegrijs. Beweegt traag en zit veel stil. Neem dus de tijd om een paartje of groepje goudvinken te bekijken. Ook de zang is rustig en bestaat uit wat melancholische fluittonen. Eet net als andere vinken vruchten en zaden en in de zomer ook insecten.

De roofvogels

Buizerd, havik, sperwer, boomvalk **16** en wespendifief verblijven in het gebied. De buizerd broedt jaarlijks op landgoed Leusveld. Roofvogels broeden in hoge loof- of naaldbomen. De boomvalk gebruikt vaak een oud kraaien-nest, de andere roofvogels bouwen zelf hun nest. Roofvogels hebben een groot territorium waarin ze jagen op vogels, muizen, zoogdieren, amfibieën of insecten. De kans om een boomvalk te treffen is het kleinst. In de vlucht doet deze pijlsnelle valk denken aan een grote gier-zwaluw. Boomvalk en wespendifief overwinteren in Afrika.

Zoek de verschillen: wespendifief of buizerd?

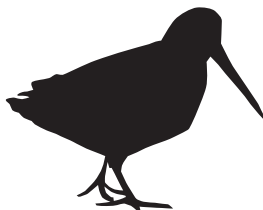
In het Engels heet de wespendifief honey buzzard: honing-buizerd. Van dichtbij is het verschil tussen buizerd en wespendifief duidelijk, maar op afstand lijken ze veel op elkaar. De wespendifief heeft:

- een langere staart en langere vleugels;
- een smallere kop, zoals een koekoek;
- rechte of licht omlaag gebogen vleugels in de vlucht (geen V-vorm);
- geen U-vormige borstband ('ambtsketen');
- drie zwarte banden op de staartveren, met een bredere eindband;
- dwarsbanden op de onderzijde van de ondervleugels.

De wespendifief zit vaak op de grond bij wespennesten; wespen vormen zijn hoofdmaal.

Bosuil **17**

Terwijl andere vogels pas zingen in het voorjaar is de bosuil al in het najaar actief. Iedereen kent de klassieke uilenroep van de bosuil wel: *hoe hoe hoe*. Het vrouwtje bosuil antwoordt met een schril *kewiek*. Oude beuken- en eikenbossen zijn ideaal leefgebied voor deze nachtvogel. Let op witte uitwerpselen onder een boom, misschien zit er een rustende bosuil.

HET RAADSEL VAN DE HOUTSNIP

Landgoed Leusveld stond bij vogelaars bekend om zijn houtsnippen. Recordjaar was 2000 met veertien balsende mannetjes. Inmiddels zijn ze verdwenen, oorzaak onbekend. Nu vliegt er soms nog een enkele houtsnip over.

16

?

17

Vogels langs het veld

Spotvogel 18

Zomergast met luide zang met veel herhalingen, imitaties en hoge noten die als een elastiekje uitgerekt worden. Een liedje om even voor stil te blijven staan, want heel vaak kom je de spotvogel niet meer tegen. Broedt in open loofbos en kleinschalig landschap met bosjes en struiken.

Koekoek 19

De roep van de koekoek is van verre te horen. Zit en vliegt met wat afhappende vleugels en lijkt in de vlucht op een kleine roofvogel. Het koekoeksvrouwtje legt in het nest van een 'waardvogel' een ei dat lijkt op de eitjes van die vogel. Elk vrouwtje specialiseert zich in een vogelsoort. Heggenmus, tuinfluiter en kleine karekiet zijn favoriete pleegouders.

Boompieper 20

De boompieper is zo groot als een huismus. Hij valt op door zijn zangvlucht. Begint zijn lied terwijl hij opstijgt uit een boomtop en daalt al zingend als een parachuutje neer. Te zien langs de bosranden en graslanden.

Grasmus 21

De grasmus is geen familie van de mus maar hoort bij de zangvogels. Aan zijn smalle snavel zie je dat hij een insecteneter is. De grasmus zingt krassend ('krasmus') en de hele dag door. Bouwt zijn nest in doornstruiken of heggen in het open gebied.

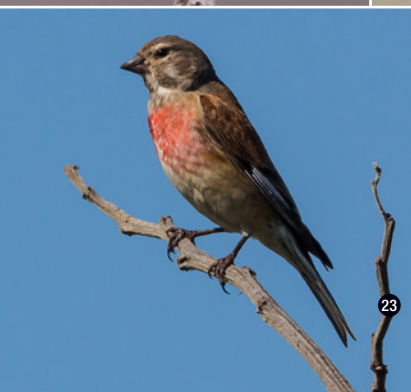

Putter 22

Exotisch ogend vinkje met rood op het kopje en geel op de vleugels. Ook wel distelvink genoemd, want de putter eet graag zaden van distels. Op veel foto's is hij op kaardenbollen te zien. Leeft buiten de broedtijd vaak in groepen.

Kneu 23

Zijn bijnaam robijntje en de Franse naam la linotte mélodieuse doen deze vink meer eer aan dan het wat plumpe kneu. Leeft in groepjes in ruig, kruidenrijk grasland met struiken. De kneu is het hele jaar te zien, maar veel van onze kneuen trekken in de winter naar Spanje of Marokko.

Geelgors 24

Gors met heldergele kop en buik en roodbruine rug. Eet graszaden. Beroemd om zijn liedje dat klinkt als een fragment uit de vijfde symfonie van Beethoven. Laat zich meestal goed zien langs de overgangen van bos naar grasland en in de houtwallen.

Vogels bij de Kiekuut

Blauwe reiger ²⁵

Bij het Turfveen broedt sinds 1990 een kolonie blauwe reigers. Reigers nemen al in februari hun nest weer in gebruik en broeden van maart tot mei. Ze staan vaak minutenlang roerloos in het water te turen, op jacht naar een visje. Alleen bij strenge vorst trekken reigers in de winter naar het zuiden of Engeland.

Bosrietzanger ²⁶ en kleine karekiet ²⁷

De bosrietzanger is bijna een exacte kopie van de kleine karekiet, maar iets groeniger. De karekiet leeft in het riet, de bosrietzanger zit langs het riet en op velden met kruiden en struiken. De zang biedt uitsluitel. De bosrietzanger is een goede zanger met veel imitaties van andere vogels in zijn repertoire. De kleine karekiet heeft een wat krakerige zang.

IJsvogel ²⁸

Prachtig vogeltje, altijd goed voor een blijde uitroep bij vogelliefhebbers. Vliegt snel, *zieki*-fluitend over het water, en is dan te zien als een blauwe flits. Duikt vanaf een tak boven het water naar visjes. Het mannetje heeft een geheel zwarte snavel, bij het vrouwtje is de ondersnavel rood.

Wanneer welke vogels?

April-mei is de beste tijd voor een vogelwandeling op landgoed Leusveld. De zomergasten zijn dan terug in ons land en alle vogels zingen volop. In de vroege ochtend klinkt een waar lenteconcert. De vogels laten zich gemakkelijker zien als de bomen nog niet groen zijn.

WANNEER KOMEN DE ZOMERGASTEN TERUG?

	begin april	half april	eind april	begin mei
Zwartkop	■			
Boomvalk	■			
Boompieper	■			
Fluiter	■			
Grasmus	■			
Koekoek	■			
Tuinfluiter	■			
Kleine karekiet	■			
Grauwe vliegenvanger	■			
Wielewaal	■			
Bosrietzanger	■			
Spotvogel	■			
Wespendief	■			

25

26

27

28

Jaarrond te zien

Spechten, mezen, vinken en uilen zijn het hele jaar te zien, net als de meeste lijsters, enkele kleine zangers als roodborstje en winterkoning en de roofvogels buizerd, havik en sperwer. Ook boomkruiper, boomkruiper en ijsvogel zijn er het hele jaar.

Rode Lijst

Grauwe vliegenvanger, boomvalk, wielewaal, groene specht, spotvogel, koekoek, matkop, boomvalk, houtsnip, kneu... allemaal vogels van de Rode Lijst. Ze zijn zeldzaam of snel in aantal afgenomen. Met natuurbeheer en goede bescherming kunnen we ervoor zorgen dat het in de toekomst beter gaat met deze soorten.

Meer over de natuur in het gebied

Landgoed Leusveld vormt samen met landgoed Voorstonden en de Empese en Tondense Heide het Natura 2000-gebied Landgoederen Brummen. Het gebied is niet alleen rijk aan vogels, maar ook aan andere dieren en planten. Bijzonder zijn de kamsalamander, knofookpad, kleine ijsvogelvlinder en de vele ringslangen, orchideeën en paddenstoelen. Voor amfibieën zijn poelen aangelegd en voor de kleine ijsvogelvlinder corridors.

Door de landgoederen stromen drie beken. Die zorgen voor een goed waterpeil in de weiden. Een deel van het bos ligt op rabatten: opgehoogde bedden omgeven door

greppels. Het gebied was vroeger natter. Nu staan sommige greppels droog.

Over de Empese en Tondense Heide loopt een wandelroute, deels over vlonders.

Natuurvriendelijk beheer

Natuurmonumenten beschermt de natuur in het gebied. Bijvoorbeeld door:

- natuurlijke overgangen van bosrand naar open gebied;
- behoud en uitbreiding van heggen en knotbomen;
- aanleg van open plekken in het bos;
- extensief beheer van graslanden;
- het laten meanderen van de beken;
- het vasthouden van kalkrijk kwelwater;
- verwerving van weilanden voor natuur.

Meer weten?

- *Broedvogels van de landgoederen Leusveld en Voorstonden en de Hiemberg*, S. Deuzeman, 2013 (www.sovon.nl, publicaties).
 - *Vogelwandelingen in en om Zutphen*, uitgave Vogelwerkgroep Zutphen en omstreken, 2015.
 - [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl), recente waarnemingen in het gebied
 - [vogelbescherming.nl](http://www.vogelbescherming.nl), digitale vogelgids en tuinvogelapp
- Kijk op onze website voor folders van andere vogelgebieden. Meer informatie over het gebied vind je op www.natuurmonumenten.nl.

Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken

Vogelwerkgroep Arnhem e.o. organiseert vogeltellingen, excursies, lezingen en cursussen. Ook beschermen we vogels en hun leefmilieu.

Op landgoed Leusveld tellen wij al meer dan 25 jaar broedvogels. Ben je een vogelkenner? Loop een keer mee met een vogelteller en kom het team versterken.

Vlieg eens naar onze website:
www.vogelwerkgroeparnhem.nl

Of kijk op onze Facebookpagina:
[Vogelwerkgroep Arnhem](https://www.facebook.com/VogelwerkgroepArnhem)

COLOFON

Samenstelling en tekst: Jeroen Gosse, Anique Lensen, Raymond Schuurkes
Met informatie van: Sovon, Vogelbescherming Nederland, waarneming.nl
Foto's: Koos Dansen, Symen Deuzeman, Jeroen Gosse, Marcel Ruijs, Rob Zweers
Grafisch ontwerp: Coert de Boe

Met dank aan: Oscar Langevoord (Buro NIV!), Renske Postma, Dick Radstake en de proeflezers